

MỤC LỤC

	<i>Trang</i>
Danh sách tác giả	i
Tóm tắt đề tài	iii
Lời cảm ơn	vii
Mục lục	ix
Danh mục các bảng	xiii
Danh mục hình	xvii
Danh mục chữ viết tắt	xix
Danh các tổ chức cá nhân tham gia	xxii
Mở đầu	1
1. Đặt vấn đề	1
2. Tính cấp thiết của đề tài	1
3. Mục tiêu của đề tài	3
4. Nội dung nghiên cứu của đề tài	3
5. Nguồn tài liệu và số liệu sử dụng	7
6. Những kết quả mới của đề tài	8
7. Tổ chức thực hiện	8
8. Cấu trúc của đề tài	9
9. Cơ sở của việc lựa chọn đối tượng và giới hạn nghiên cứu	9
10. Thời gian và địa bàn nghiên cứu	10
11. Các công việc đã thực hiện	10
Chương 1. Tổng quan về phát triển kinh tế trang trại và phương pháp nghiên cứu	11
1.1. Khái niệm về trang trại và kinh tế trang trại	11
1.1.1. Khái niệm, tiêu chí xác định và phân loại trang trại	11
1.1.2. Khái niệm về kinh tế trang trại	16
1.2. Hoàn cảnh ra đời và sự phát triển kinh tế trang trại trên Thế giới và ở Việt Nam	22
1.2.1. Trên Thế giới	22
1.2.2. Ở Việt Nam	25
1.3. Một số nhận xét về tình hình phát triển kinh tế trang trại ở nước ta	34
1.4. Phương pháp luận và phương pháp nghiên cứu	36

1.4.1. Phương pháp luận	36
1.4.2. Phương pháp nghiên cứu	42
Chương 2. Phát triển kinh tế trang trại ở duyên hải miền Trung	43
2.1. Khái quát điều kiện tự nhiên, tài nguyên thiên nhiên và kinh tế - xã hội vùng duyên hải miền Trung	43
2.1.1. Điều kiện tự nhiên	43
2.1.2. Tài nguyên thiên nhiên	49
2.1.3. Điều kiện kinh tế - xã hội	55
2.2. Hiện trạng phát triển kinh tế trang trại tại DHMT	56
2.2.1. Các loại hình KTTT ở DHMT	56
2.2.2. Tình hình phát triển kinh tế trang trại ở các tỉnh duyên hải miền Trung	58
2.3. Tác động của kinh tế trang trại nuôi trồng thủy sản lên sự phát triển kinh tế - xã hội, môi trường sinh thái và sức khỏe cộng đồng	77
2.3.1. Tác động đến hoạt động kinh tế - xã hội	77
2.3.2. Tác động đến môi trường sinh thái	79
2.3.3. Tác động lên sức khỏe của con người	81
Chương 3. Phát triển kinh tế trang trại ở đồng bằng sông Cửu Long	82
3.1. Khái quát điều kiện tự nhiên, tài nguyên thiên nhiên và kinh tế - xã hội vùng đồng bằng sông Cửu Long	82
3.1.1. Điều kiện tự nhiên	82
3.1.2. Tài nguyên thiên nhiên vùng đồng bằng sông Cửu Long	84
3.1.3. Điều kiện kinh tế - xã hội	92
3.2. Hiện trạng phát triển trang trại tại ĐBSCL	94
3.2.1. Các loại hình KTTT	94
3.2.2. Tình hình phát triển KTTT ở ĐBSCL	97
3.2.3. Hiệu quả kinh tế xã hội của các trang trại ở ĐBSCL	102
3.3. Tác động của kinh tế trang trại lên sự phát triển kinh tế - xã hội, môi trường sinh thái và sức khỏe cộng đồng	105
3.3.1. Tác động đến hoạt động kinh tế - xã hội	105
3.3.2. Tác động đến môi trường sinh thái	109
3.3.3. Tác động lên sức khỏe của con người	111
Chương 4. Vấn đề môi trường trong phát triển kinh tế trang trại	113

4.1. Hiện trạng môi trường kinh tế trang trại	113
4.1.1. Vùng duyên hải miền Trung	113
4.1.2. Vùng đồng bằng sông Cửu Long	133
4.2. Khả năng diễn biến môi trường kinh tế trang trại nuôi trồng thủy sản	145
4.2.1. Mục tiêu của dự báo diễn biến môi trường	145
4.2.2. Các phương pháp đánh giá diễn biến môi trường	145
4.2.3. Khả năng diễn biến môi trường	148
4.3. Nhận xét chung về tác động của sự phát triển trang trại ở Việt Nam đến môi trường và sự phát triển bền vững	160
4.3.1. Những thành tựu của KTTT	160
4.3.2. Những mặt hạn chế và bất cập cần giải quyết	163
Chương 5. Phát triển kinh tế trang trại theo hướng bền vững	165
5.1. Quan niệm về phát triển bền vững	165
5.2. Tiếp cận đối với phát triển bền vững	166
5.2.1. Tiếp cận mang tính đạo đức	166
5.2.2. Tiếp cận kinh tế	166
5.2.3. Tiếp cận sinh thái	166
5.3. Phát triển kinh tế trang trại theo hướng bền vững	167
5.3.1. Tiêu chí phát triển KTTT theo hướng bền vững	167
5.3.2. Những tồn thất trong phát triển kinh tế trang trại	169
5.3.3. Sự cần thiết thay đổi phát triển kinh tế trang trại	172
5.4. Lựa chọn và hoàn thiện một số mô hình kinh tế trang trại theo hướng bền vững	173
5.4.1. Quan điểm	173
5.4.2. Cách giải quyết vấn đề	174
5.4.3. Các kết quả nghiên cứu hoàn thiện mô hình trang trại	174
Chương 6. Đề xuất các chính sách, giải pháp bảo vệ môi trường và phát triển bền vững kinh tế trang trại nuôi trồng thủy sản ở Việt Nam	212
6.1. Đánh giá những mặt tích cực, hạn chế của một số chính sách, giải pháp liên quan đến kinh tế trang trại nuôi trồng thủy sản	212

6.1.1. Chính sách đất đai	212
6.1.2. Chính sách tín dụng, huy động vốn đầu tư hỗ trợ phát triển KTTT	215
6.1.3. Chính sách thuế, thị trường và tiêu thụ sản phẩm	217
6.1.4. Về đào tạo nhân lực và chuyển giao khoa học - công nghệ - kỹ thuật	218
6.1.5. Về khuyến nông - khuyến ngư	220
6.1.6. Giảm thiểu, phòng ngừa và xử lý ô nhiễm môi trường	221
6.1.7. Chính sách liên kết "bốn nhà"	223
6.2. Đề xuất các chính sách, giải pháp phát triển kinh tế trang trại	
nuôi trồng thủy sản theo hướng bền vững	224
6.2.1. Về đất đai	224
6.2.2. Huy động vốn đầu tư phát triển kinh tế trang trại	227
6.2.3. Chính sách Quỹ hỗ trợ phát triển kinh tế trang trại	229
6.2.4. Chính sách thuế	231
6.2.5. Chuyển giao khoa học - công nghệ và kỹ thuật	233
6.2.6. Khuyến nông - khuyến ngư	235
6.2.7. Giảm thiểu, phòng ngừa và xử lý ô nhiễm môi trường	238
6.2.8. Đề xuất bổ sung về Chính sách liên kết "bốn nhà" đối với kinh tế trang trại (Nhà nước, Chủ trang trại, Nhà doanh nghiệp và Nhà khoa học)	246
6.3. Hướng dẫn thực hiện các chính sách, giải pháp bảo vệ môi trường kinh tế	
trang trại nuôi trồng thủy sản	249
6.3.1. Mục đích	249
6.3.2. Cách tiếp cận để thực hiện các chính sách, giải pháp	239
6.3.3. Phương hướng thực hiện các chính sách, giải pháp	251
6.3.4. Các biện pháp chủ yếu để thực hiện các chính sách, giải pháp	254
6.3.5. Đảm bảo các điều kiện thực hiện	258
6.3.6. Phối hợp tổ chức thực hiện	260
Kết luận và kiến nghị	263
I. Kết luận	263
II. Kiến nghị	265
Tài liệu tham khảo	266

DANH SÁCH CÁC BIỂU BẢNG

Chương 1

- Bảng 1.1. Tiêu chí phân loại trang trại của Hội Kinh tế học Việt Nam năm 1994
- Bảng 1.2. Đặc điểm chung của kinh tế trang trại
- Bảng 1.3. Sự khác nhau về một số đặc trưng cơ bản giữa KTTT và kinh tế hộ gia đình nông dân
- Bảng 1.4. Sự phát triển KTTT qua các năm của một số nước trên thế giới
- Bảng 1.5. Số lượng trang trại trong các loại hình khác nhau ở Việt Nam phân theo các vùng
- Bảng 1.6. Số lượng trang trại thay đổi qua các thời kỳ
- Bảng 1.7. Cơ cấu chủ trang trại theo chức năng xã hội
- Bảng 1.8. Cấu thành quỹ đất bình quân cho 1 trang trại theo hướng sản xuất (trong số 3.044 trang trại mẫu điều tra)
- Bảng 1.9. Bình quân sử dụng đất trong 1 trang trại phân theo các loại hình
- Bảng 1.10. Tỷ lệ theo quy mô diện tích của từng loại hình trang trại
- Bảng 1.11. Quy mô diện tích đất nông nghiệp cho 1 trang trại
- Bảng 1.12. Vốn sản xuất của các loại hình trang trại
- Bảng 1.13. Kết quả sản xuất kinh doanh của các loại hình trang trại
- Bảng 1.14. Quy mô lao động bình quân của các loại hình trang trại ở Việt Nam

Chương 2

- Bảng 2.1. Diện tích các đồng bằng một số tỉnh vùng DHMT
- Bảng 2.2. Một số yếu tố khí hậu vùng DHMT
- Bảng 2.3. Một số đặc trưng hình thái lưu vực sông chính ở DHMT
- Bảng 2.4. Tiềm năng đất phục vụ NTTS ở vùng DHMT
- Bảng 2.5. Diện tích tiềm năng đất cát ở DHMT
- Bảng 2.6. Diện tích NTTS của các tỉnh DHMT qua các năm
- Bảng 2.7. Diện tích rừng và trữ lượng gỗ vùng DHMT
- Bảng 2.8. Thành phần và số lượng loài ở biển và ven biển các tỉnh DHMT
- Bảng 2.9. Tài nguyên sinh vật ở vùng đồng bằng DHMT
- Bảng 2.10. Số lượng các loại hình trang trại của các tỉnh ở DHMT
- Bảng 2.11. Cơ cấu của một số loại hình trang trại ở DHMT

- Bảng 2.12. Vốn đầu tư bình quân của các trang trại các tỉnh DHMT
- Bảng 2.13. Cơ cấu nguồn vốn của tỉnh Quảng Ngãi và Khánh Hoà
- Bảng 2.14. Thu nhập của các loại hình trang trại ở vùng DHMT
- Bảng 2.15. Lợi nhuận của các trang trại ở Quảng Ngãi
- Bảng 2.16. Thu nhập bình quân của các trang trại điều tra ở Quảng Ngãi
- Bảng 2.17. Lợi nhuận bình quân của các loại hình trang trại ở Khánh Hoà
- Bảng 2.18. Thu nhập của các lao động trang trại ở T.T. Huế
- Bảng 2.19. Các giá trị bình quân của một trang trại trồng trọt ở DHMT
- Bảng 2.20. Một số chỉ tiêu bình quân của một trang trại chăn nuôi ở DHMT
- Bảng 2.21. Một số chỉ tiêu bình quân của trang trại lâm nghiệp ở DHMT
- Bảng 2.22. Một số chỉ tiêu bình quân của một trang trại NTTS ở DHMT
- Bảng 2.23. Diện tích nuôi tôm nước lợ ở các tỉnh DHMT
- Bảng 2.24. Diện tích NTTS ở các tỉnh DHMT phân theo môi trường nước ngọt, lợ và mặn
- Bảng 2.25. Lịch thời vụ NTTS ở các tỉnh DHMT
- Bảng 2.26. Tổng thu, thu nhập bình quân của các nhóm trang trại ở Khánh Hoà
- Bảng 2.27. Cơ cấu các loại hình sản xuất kinh doanh của trang trại ở tỉnh Quảng Ngãi
- Bảng 2.28. Cơ cấu các loại hình trang trại ở Thừa Thiên Huế
- Bảng 2.29. Tuổi tác, trình độ văn hoá, nguồn gốc xuất thân của các chủ trang trại ở Quảng Ngãi
- Bảng 2.30. Bình quân lao động ở các trang trại vùng DHMT

Chương 3

- Bảng 3.1. Hiện trạng sử dụng đất ở một số tỉnh, thành phố thuộc khu vực ĐBSCL
- Bảng 3.2. Diện tích đất có rừng phân bố theo các tỉnh thuộc ĐBSCL
- Bảng 3.3. Diện tích NTTS các tỉnh thuộc khu vực ĐBSCL qua các năm
- Bảng 3.4. Sản lượng cá phân bố theo một số tỉnh thuộc khu vực ĐBSCL
- Bảng 3.5. Số lượng các loại hình KTTT ở các tỉnh ĐBSCL
- Bảng 3.6. Loại hình KTTT ở ĐBSCL theo cơ cấu kinh tế sản xuất - kinh doanh và nguồn gốc tích tụ ruộng đất
- Bảng 3.7. Số lượng trang trại ở các tỉnh ĐBSCL qua một số năm
- Bảng 3.8. Tương quan giữa sự suy giảm diện tích rừng ngập mặn và sự mở rộng diện tích nuôi tôm nước lợ ở một số tỉnh ĐBSCL năm 2002

Bảng 3.9. Tương quan diện tích NTTS và diện tích rừng ngập mặn bị mất qua một số năm

Chương 4

Bảng 4.1. Chất lượng nước biển ven bờ tỉnh Thanh Hoá (trung bình qua các năm)

Bảng 4.2. Chất lượng nước biển tại một số cửa sông ở Nghệ An (giá trị trung bình từ năm 1998 - 2004)

Bảng 4.3. Chất lượng nước mặt của các sông ở Quảng Bình

Bảng 4.4. Chất lượng nước biển ven bờ tại một số vị trí cửa sông ở Quảng Bình

Bảng 4.5. Chất lượng nước ở sông Hương và đầm phá Thừa Thiên Huế (giá trị trung bình từ năm 1998 -2003)

Bảng 4.6. Chất lượng nước biển ven bờ tại một số vị trí ở Đà Nẵng

Bảng 4.7. Chất lượng nước mặt một số điểm tại Quảng Ngãi

Bảng 4.8. Chất lượng nước tại các ao NTTS vùng DHMT

Bảng 4.9. Chất lượng nước thải NTTS vùng DHMT

Bảng 4.10. Chất lượng nước ngầm ở DHMT

Bảng 4.11. Chất lượng môi trường không khí ven biển một số tỉnh vùng DHMT

Bảng 4.12. Kết quả phân tích môi trường không khí tại vùng nuôi tôm công nghiệp ở Thừa Thiên Huế

Bảng 4.13. Tổng hợp chất lượng môi trường đất đáy một số ao nuôi thủy sản ven biển tỉnh Khánh Hoà

Bảng 4.14. Chất lượng môi trường đất ở một số điểm nuôi trồng thủy sản Khánh Hòa

Bảng 4.15. Tổng hợp kết quả phân tích chất lượng nước mặt ở một số tỉnh ĐBSCL

Bảng 4.16. Kết quả quan trắc N-NH₃ tháng 12 năm 2003 ở tỉnh Kiên Giang

Bảng 4.17. Chất lượng nước ngầm ở Bến Tre

Bảng 4.18. Chất lượng nước ngầm ở một số giếng khoan ở tỉnh Trà Vinh (mẫu lấy và phân tích vào tháng 3/2004 do trung tâm BVMT phân tích)

Bảng 4.19. Kết quả phân tích chất lượng nước ngầm tỉnh Đồng Tháp

Bảng 4.20. Kết quả phân tích một số chỉ tiêu chất lượng nước ngầm ở Hậu Giang

Bảng 4.21. Kết quả phân tích chất lượng nước thải nuôi thủy sản một số trang trại ở Bến Tre

Bảng 4.22. Một số chỉ tiêu môi trường tại trang trại nuôi tôm thâm canh Tuấn Tài tỉnh Cà Mau

Bảng 4.23. Chất lượng nước ở trại nuôi tôm bán thâm canh (trang trại của phòng Nông nghiệp, huyện Đầm Dơi)

Bảng 4.24. Chất lượng nước ở trang trại nuôi quảng canh (LNT Tam Giang 1)

Bảng 4.25. Chất lượng môi trường không khí tại khu vực ĐBSCL

Bảng 4.26. Chất lượng không khí ở tỉnh Đồng Tháp

Bảng 4.27. Quy mô diện tích đất bị nhiễm mặn trong tỉnh Bạc Liêu

Bảng 4.28. Kết quả phân tích chất lượng môi trường đất NTTS tỉnh Bến Tre

Bảng 4.29. Ma trận diễn biến môi trường KTTT theo kịch bản 1

Bảng 4.30. Ma trận diễn biến môi trường KTTT theo kịch bản 2

Chương 5

Bảng 5.1. Lượng vôi khử độ chua của ao nuôi tôm (trang trại Đức Thắng)

Bảng 5.2. Thời điểm và lượng thức ăn mỗi lần cho tôm ăn hàng ngày (trang trại Đức Thắng)

Bảng 5.3. Lượng thức ăn viên sử dụng hàng ngày tính theo khối lượng của tôm (trang trại Đức Thắng)

Bảng 5.4. Các biện pháp xử lý bằng hoá chất để cải thiện chất lượng nước ao (trang trại Đức Thắng)

Bảng 5.5. Một số hiện tượng thường gặp của tôm nuôi, nguyên nhân và cách xử lý (trang trại Đức Thắng)

Bảng 5.6. Chất lượng nước ngầm tại khu vực xung quanh của trang trại (trang trại Đức Thắng)

Bảng 5.7. Chất lượng nước thải của trang trại (trang trại Đức Thắng)

Bảng 5.8. Chất lượng nước biển ven bờ gần trang trại (trang trại Đức Thắng)

Bảng 5.9. Chất lượng môi trường đất tại trang trại (trang trại Đức Thắng)

Bảng 5.10. Chất lượng không khí tại khu vực trang trại (trang trại Đức Thắng)

Bảng 5.11. Chất lượng nước thải của trang trại ở xã Vinh Hưng

Bảng 5.12. Chất lượng nước cấp của thủy vực tiếp nhận nước thải từ các trang trại ở Vinh Hưng

DANH SÁCH CÁC HÌNH VẼ

Chương 1:

Hình 1.1: Phương pháp tiếp cận trong nghiên cứu đề tài KC.08.30

Hình 1.2: Sơ đồ triển khai nghiên cứu Đề tài KC.08.30

Hình 1.3: Tương tác giữa hệ sinh thái và hệ xã hội

Hình 1.4: Tính hệ thống của KTTT

Chương 4:

Hình 4.1: Mức độ ô nhiễm nước mặt ở DHMT

Hình 4.2a: So sánh chất lượng nước cấp và nước thải tại ao NTTS vùng DHMT

Hình 4.2b: So sánh chất lượng nước cấp và nước thải tại ao NTTS vùng DHMT

Hình 4.3: Mô hình "áp lực - hiện trạng - đáp ứng" sử dụng cho các nghiên cứu đánh giá về diễn biến môi trường KTTT

Chương 5:

Hình 5.1: Mối quan hệ giữa môi trường - kinh tế - xã hội

Hình 5.2: Hiện trạng mô hình trang trại Đức Thắng trước khi hoàn thiện

Hình 5.3: Mô hình hoàn thiện trang trại nuôi tôm Đức Thắng

Hình 5.4: Hiện trạng mô hình trang trại nuôi tôm dựa vào cộng đồng (Ông Trần Đình Quang, xã Vinh Hưng, Phú Lộc) trước khi hoàn thiện.

Hình 5.5: Mặt cắt ngang ao nuôi

Hình 5.6: Mô hình hoàn thiện trang trại nuôi tôm quảng canh cải tiến ở xã Vinh Hưng Huyện Phú lộc, Thừa Thiên Huế

Hình 5.7: Hệ thống công nghệ sản xuất và bảo vệ môi trường trang trại Châu Thanh Tâm trước khi hoàn thiện

Hình 5.8: Mô hình hoàn thiện bảo vệ môi trường trang trại Châu Thanh Tâm

Hình 5.9: Hệ thống công nghệ sản xuất và bảo vệ môi trường trang trại Phương Thảo trước khi hoàn thiện

Hình 5.10: Mô hình hoàn thiện bảo vệ môi trường trang trại Phương Thảo

Chương 6:

Hình 6.1: Mô hình chính sách đất đai

Hình 6.2: Mô hình chính sách huy động vốn

Hình 6.3: Chính sách thành lập Quỹ hỗ trợ phát triển

Hình 6.4: Mô hình chính sách ưu đãi

Hình 6.5: Chính sách chuyển giao KHKT - CN

Hình 6.6: Mô hình chính sách chính sách khuyến nông, lâm, ngư

Hình 6.7: Mô hình xử lý nước thải nuôi tôm

Hình 6.8: Quá trình thực hiện các chính sách và giải pháp

Hình 6.9: Phương hướng thực hiện các chính sách, giải pháp

Hình 6.10: Tiến trình thực thi các chính sách, giải pháp theo cách tiếp cận đáp ứng dựa vào nhu cầu